

HERBSZT KRISZTINA

A személyi állomány képzése 1996-tól napjainkig

A Magyar Köztársaság igazságügy-minisztere által alapított új büntetés-végrehajtási intézmény, a Büntetés-végrehajtási szervezet Oktatási Központja (a továbbiakban: BVOK) a felnőttképzés követelményeinek megfelelő átalakítás és felszerelés után a váci tiszthelyettesképző iskola jogutódjaként kezdte meg a működését 1996. szeptember 4-én.

2015. július 1-jétől a BVOK a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja szerves részeként látja el a tevékenységét.

A képzés feladatait és célkitűzéseit a BVOK alapító okirata a következők szerint határozta meg: *„A bv. szervek személyi állományának alap- és középfokú szakmai oktatását, továbbképzését, valamint az országos képzési jegyzékben szereplő bv. felügyelő, illetve főfelügyelői szakképesítés megszerzésére irányuló iskolarendszeren kívüli szakképesítés, illetve szakmai vizsgáztatás.”*

A büntetés-végrehajtási feladatok ellátásához szükséges szakmai képesítés megszerzése érdekében a büntetés-végrehajtási szervek állományába tartozó hivatásos szolgálati jogviszonyban állók, a közalkalmazottak, illetve a munkaviszonyban állók szakmai oktatását és a vizsgáztatás rendszerét már ekkor is országos parancsnoki intézkedés szabályozta, akárcsak napjainkban.

Az alapszintű szaktanfolyami képzési rendszer

A 0174/1997., majd az 1-1/53/2002. OP intézkedés határozta meg a szakmai oktatás és vizsgáztatás szabályait, ennek alapján az újonnan kinevezetteket az állományilletékes parancsnok a kinevezés hónapjában – szolgálatba állítást vagy munkába lépést megelőzően – köteles volt beiskoláztatni tizenöt munkanap időtartamú *bevezető képzésre*. Július és augusztus kivételével a BVOK havonta indított bevezető képzést.

A hivatásos állományba újonnan kinevezettek felkészítése július–augusztusban az intézetekben, vizsgáztatásuk és lökiképzésük pedig augusztus utolsó hetében a BVOK-ban történt.

A bevezető képzést is magában foglaló *alapfokú szakismereti* képzésben kellett részt venniük a középfokú végzettségű közalkalmazottaknak és a munkaviszonyban álló dolgozóknak, kötelezettségüknek a próbaidőn belül, végleges kinevezés esetén a kinevezéstől számított két hónapon belül kellett eleget tenniük. A felkészítést a munkahelyen az intézetparancsnok által kijelölt személyek hajtották végre a BVOK által rendelkezésre bocsátott tananyag és módszertani útmutató felhasználásával. A vizsgáztatást az intézetparancsnok által kijelölt bizottság végezte. Az alapfokú szakismereti képzés napjainkban is ebben a rendszerben zajlik.

A bevezető képzés időtartama 2006. április 30-ig volt tizenöt nap, ez után a négy hétre növekedett. A módosítást a sorkatonai szolgálat megszüntetésével járó – katonai alapismeretek nélküli – új felvételes személyek arányának növekedése indokolta. A katonai szolgálatot nem teljesítők aránya a mindenkori beiskolázott létszám negyven és hatvan százaléka között alakult. Ez a körülmény természetesen az oktatóanyag struktúrájában is változást hozott. A szolgálati feladatok ellátásához szükséges úgynevezett „katonai” ismeretek megszerzése érdekében külön tantárgyként alakított foglalkozás, emelt óraszámú fegyveranyaggal és fegyverkezeléssel kapcsolatos ismeretek oktatására, lökiképzésre került sor. A növelt óraszámú katonai képzés mellett a négyhetes bevezető képzés új eleme lett az úgynevezett kommunikációs tréning. Ennek során – csoportos foglalkozás, tréning keretében – az intézmény pszichológusai a gyakorlati munka közben leggyakrabban előforduló konfliktusos szituációk (például utasítás megtagadása) bemutatásával, és azok adekvát megoldásával segítik a tanulókat a különböző szolgálati helyzetekre való reagálásban, a helyes kommunikáció és magatartás tanúsításában.

A bevezető képzés célja a büntetés-végrehajtás állományába kinevezett tisztek, tiszthelyettesek és a felsőfokú iskolai végzettséghez kötött álláshe-lyekre kinevezett közalkalmazottak elsődleges felkészítése volt. A képzésre rendelkezésre álló idő elengedhetetlenül szükséges a szolgálatba állításhoz, továbbá a bv. intézeten belüli munkához.

A bevezető képzésre épült az *alapfokú szaktanfolyami képzés*, ennek célja a tiszthelyettesi állomány felkészítése a biztonsági felügyelői, a körletfelügyelői, valamint a munkáltatási felügyelői feladatra. A vonatkozó országos parancsnoki intézkedés alapján a bevezető képzés után a próbaidőn belül, végleges kinevezés esetén pedig a kinevezéstől számított egy éven belül kellett a szaktanfolyami képzésben való tanulmányokat megkezdenie a bv. szervekhez kinevezett tiszthelyettesi állománynak.

A képzés időtartama ötször egy hét volt (ehhez kapcsolódott még kétszer egy hét, a félévi, illetve az év végi vizsgákhoz).

A BVOK-ban 2005-ben került sor a büntetés-végrehajtás alapszintű képzési rendszerének felülvizsgálatára, annak kiderítése céljából, hogy a bevezető képzésre épülő öt hónapos alapfokú szaktanfolyami képzés megfelel-e a szakmai feladatellátás mai követelményeinek. Kiderült, hogy jelenlegi alapfokú képzési forma nem hatékony, ebben a rendszerben a büntetés-végrehajtási felügyelő nem készíthető fel az általános feladatok színvonalas végrehajtására. A BVOK 2005. november 25-i dátummal *javaslatot* terjesztett fel a *büntetés-végrehajtás országos parancsnokának, egy új, korszerű, a bevezető képzést és az alapfokú szaktanfolyami képzést felváltó új képzési forma bevezetéséről*.

A bevezető képzés nehézségeiről, a rövid képzési időből adódó gyakorlati oktatás hiányáról, a kor színvonalának már nem megfelelő képzési struktúráról a BVOK oktatói állományából *Sztodola Tibor* publikált¹. Az intézetek véleményéről összefoglalóan pedig a *Kiss Katalin – Sövény Zoltán* szerzőpáros írt.²

Vezetői döntés alapján a BVOK a *tizennégy hetes szaktanfolyami képzés* (ez a négyhetes bevezető képzést, valamint az öt hónapos, havi egyszeri alapfokú szaktanfolyami képzést is magában foglalta) keretében az oktatást 2006. november 6-án kezdte meg a PPP-konstrukcióban épülő új bv. intézetek (Szombathely, Tiszalök) személyi állományának. E képzési formában három tanulói csoport vett részt.

A kedvező tapasztalatok alapján, mintegy nyolchavi előkészítő munka után 2008 szeptemberében történt meg a teljes átállás a tizennégy hetes alapfokú szaktanfolyami képzésre. A képzés elméleti, illetve gyakorlati ismeretek oktatásából áll. A gyakorlati képzés része volt a háromhetes intézeti gyakorlat is, ez 2014-ben két hétre csökkent, a végrehajtása pedig a BVOK koordinálásával történik.

A megváltozott képzési formához igazodva megjelent a büntetés-végrehajtási szakmai oktatási és vizsgáztatási rendszeréről szóló 1-1/33/2009. OP intézkedés, amely részletesen szabályozza a BVOK-ban végzett képzéseket. Ez az OP-intézkedés lehetőséget adott arra, hogy ha a beiskolázandó munkatársnak az OP-intézkedés előírásai szerint van főiskolai/egyetemi végzettsé-

1 Sztodola Tibor: A bevezető képzés problémái és ezek hatása a biztonsági tevékenység ellátására. Börtönügyi Szemle, 2006/2.

2 Kiss Katalin – Sövény Zoltán: A személyi állomány szakmai képzésének aktuális kérdései. Börtönügyi Szemle, 2006/2.

ge, de nem a nevelési, igazgatási és biztonsági szakterületen dolgozik, akkor kivételes, indokolt esetben kérheti a helyi felkészülést, erre a bv. szervnél kerül sor. Az alapfokú képzésben részt vevők vizsgáztatása azonban, függetlenül a képzés helyétől, a BVOK-ban történik.

A tizennégy hetes alapfokú szaktanfolyami képzés része a közigazgatási alapismeretek tantárgy is, így ha a tanuló a képzést eredményes vizsgával zárja, felmentést kap a rendészeti alapvizsga kötelezettsége alól.

A középfokú szaktanfolyami képzés

Ez a képzési forma jelenleg is szinte ugyanabban a struktúrában történik. A levelező képzésen havi egyszer egy hétig összevontan történik az oktatás (ehhez kapcsolódik még kétszer egy hét, a félévi, illetve az év végi vizsgák miatt). Ez a képzési forma lehetővé teszi a szakirányú felkészítést (biztonsági, gazdálkodási, igazgatási, egészségügyi szakokon).

A képzés célja, hogy a – korábbi oktatási formákban megszerzett ismeretekre alapozva – magasabb beosztásokhoz szükséges szakmai feladatok szakzerű ellátására felkészítsen. A középfokú szaktanfolyami végzettség megszerzésére kötelezett hivatásos állományú, valamint közalkalmazott dolgozók a beosztásukba történő kinevezésük után induló első szaktanfolyamon kötelesek megkezdeni a tanulmányaikat a BVOK-ban.

Szakképzési rendszerünk múltja, jelene

A vonatkozó OP-intézkedések alapján zajló szaktanfolyami képzések mellett a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjainak oktatása az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképzési rendszerben is zajlik.

Az Országos Szakképzési Tanács 1997 végén fogadta el a büntetés-végrehajtási szakképesítések bevezetésére és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvételére vonatkozó igazságügy-miniszteri előterjesztést. A két szakképesítés a bv. felügyelői, főfelügyelői a szaktanfolyami rendszerű alap-, illetve középfokú képzés alternatívájaként került a képzési rendszerbe.

A vonatkozó jogszabályi változások után a büntetés-végrehajtás szakképzési rendszere a következőképpen módosult 2008 augusztusában: alapképzés a büntetés-végrehajtási felügyelő I., részszerkesztés a büntetés-végrehajtá-

si felügyelő II., ráépülés a büntetés-végrehajtási felügyelő I. szakképzésre a büntetés-végrehajtási főfelügyelő szakképzés.

A 10/2007. (II. 27.) SZMM rendeletben meghatározottak szerint a bv. felügyelő I. képzésen 1130, a bv. felügyelő II. képzésen 900, a bv. főfelügyelő-képzésben 850 tanóra volt a képzés ideje.

A Belügyminisztérium követelményeinek megfelelően 2010 végén új feladatot kapott a büntetés-végrehajtási szervezet, mivel az 5738/2010. számú kormány-előterjesztésben, illetve az 1282/2010. (XII. 15.) kormányhatározatban sor került a rendvédelmi szervek egységes képzési rendszere új koncepciójának meghatározására. Az új koncepció már a tárcához tartozó valamennyi rendvédelmi szervre megszabta az egységes rendvédelmi szakképzési rendszert.

A büntetés-végrehajtási szervezet a jogszabályban előírtaknak megfelelően kidolgozta az új szakképzési rendszerét, ezt elfogadták, és az újonnan létrehozott büntetés-végrehajtási szakmák bekerültek az Országos Képzési Jegyzékbe.

Jelenleg a szakképzési rendszerben a következő szakképesítések jelennek meg, az egységes rendvédelmi képzés követelményeinek megfelelően, a jogszabály adta lehetőség alapján a legalacsonyabb óraszámokkal számolva:

- büntetés-végrehajtási ór részsakképesítés (500 tanóra);
- büntetés-végrehajtási segédfelügyelő részsakképesítés (200 tanóra);
- büntetés-végrehajtási felügyelő szakképesítés (170 tanóra);
- büntetés-végrehajtási főfelügyelő szakképesítés-ráépülés (500 tanóra);
- büntetés-végrehajtási egészségügyi főfelügyelő szakképesítés-ráépülés (500 tanóra);
- büntetés-végrehajtási gazdálkodási főfelügyelő szakképesítés-ráépülés (400 tanóra);
- büntetés-végrehajtási igazgatási főfelügyelő szakképesítés-ráépülés (400 tanóra).

A szakképzési rendszer egymásra épülő elemekből áll, azaz a büntetés-végrehajtási felügyelő szakképzési modulba az a hivatásos állományú tag léphet, aki eredményesen teljesítette a büntetés-végrehajtási ór, büntetés-végrehajtási segédfelügyelő modulokat. Ez annyit jelent, hogy a modulok egymásra épülve teljesíthetők, egy modult sem lehet kihagyni. Természetesen a bv. szervek ebben a rendszerben dönthetnek úgy, hogy nem a teljes szakképzésre, azaz a büntetés-végrehajtási felügyelő szakra, hanem csak egy részsakképzésre is koláznak be, például a büntetés-végrehajtási örire. Ebben az esetben azonban,

ha valaki csak a büntetés-végrehajtási őr részszakképzésben tanul és tesz eredményes komplex szakmai vizsgát, az kizárólag őr feladatok ellátására lesz alkalmas a részszakképesítést igazoló bizonyítványa alapján, tehát a bv. szervnél jelentkező felügyelői feladatokat nem láthatja el teljes körűen. Ez igaz a büntetés-végrehajtási segédfelügyelő részszakképesítésre is, ugyanis aki elvégzi ezt a modult is, és sikeres vizsgát tesz, még nem kap szakképesítést igazoló bizonyítványt, és nem láthat el teljes körűen felügyelői feladatokat, csak részfeladatok ellátására lesz alkalmas, ami már több lesz, mint az őr feladatai, de kevesebb, mint a büntetés-végrehajtási felügyelőéi.

A szakképzési rendszerben a ráépülésekbe azt a hivatásos állományú tagot lehet beiskolázni, aki eredményes szakmai vizsgát tett a büntetés-végrehajtási felügyelő szakképzésben. Természetesen a jogszabály még ad lehetőséget arra, hogy a ráépülésekhez olyan munkatárs is csatlakozhat, aki a tizennégy hetes alapfokú szaktanfolyami képzésben tett eredményes vizsgát. A jogszabályban ugyanis megtörtént a büntetés-végrehajtási felügyelő szakképzés és a tizennégy hetes alapfokú szaktanfolyami képzés megfeleltetése. (Ez azonban csak átmeneti.)

A szakképzés végrehajtása, a komplex szakmai vizsgák lebonyolítása az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII. 9.) kormányrendelet, illetve a komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól szóló 315/2013. (VIII. 28.) kormányrendelet előírásai szerint történik.

A jelenleg működő szakképzési rendszerben újdonság, hogy a komplex szakmai vizsga megszervezése, a vizsgabizottság személyi összetételének kiválasztása nem a büntetés-végrehajtási szervezeten belül történik: a vizsgához kapcsolódó valamennyi feladat a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, illetve a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság által üzemeltetett elektronikus felületen történik. A vizsgáztatás rendszere is teljesen eltér a korábbi vizsgáztatásoktól, hiszen ebben a képzési formában a vizsgák bizottság előtt zajlanak. A vizsgabizottság kijelölésénél fő szabály – a jogszabályi előírások alapján –, hogy a komplex szakmai vizsgákon vizsgálónői feladatot kizárólag a vizsgálónői névjegyzékben szereplő személy láthat el. A vizsgatagokra vonatkozó követelmény pedig az, hogy az érintettnek szerepelnie kell a vizsgálónői vagy a vizsgabizottsági tagi névjegyzékben.

A jogszabály szigorú a tekintetben is, hogy nem teszi lehetővé, hogy az az oktató vizsgáztasson, aki a képzésben részt vett, vagyis a tanulók egy a képzéstől teljesen független vizsgabizottság előtt adnak számot a tudásukról.